

ILUSTRIRANI

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8^{.-}, ZA DIJAKE KRON 6^{.-}; POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10^{.-}, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13^{.-}

GLASNIK

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. :: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 25. MAJA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 39

Model nove francoske 400 milimetrske granate.

Rožlin in Urjanko.

Po narodni pesni
spisal
dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)

Andrejač je hodil z razbojniki celo zimo in celo leto, naučil se je rabiti sekuro in streljati s puško risanko. Poleti je roparsko življenje lažje in prijetnejše. Spiš lahko kjer-sibodi, za hrano se dobi vedno kaj in tako ni drugega, so dobre tudi jagode in maline. Pozimi je pa včasih trda, in stari razbojniki so vedeli pripovedovati strašne reči iz svojega življenja. Kadar zapade visok sneg in si ni mogoče drugače pomagati, je treba iti k ljudem doli v dolino. Vsi ljudje niso taki, da bi takoj izdali razbojnika biričem, nevarnost je pa vendar neprestana. Nekdo je šel in se je v jeseni vdinjal kmetu za hlapca. Bil je velik in močan hrust, in kmet ga je bil vesel. Ko je pa skopnel sneg in se je pričelo delo na polju, je zmanjkalo hlapca naenkrat brez sledu in kmet je

svoje tovariše, ki so preplašeno odstopili in se posvetovali, kako bi najlažje dobili Andrejača iz krčme. Medtem je pa že ta s svojo sekuro raztrgal leseno steno v krčmi in planil ven. Streljali so za njim, toda tako zmešano in nepremišljeno, da ga nikdo ni zadel. Tako jim je ubežal.

Andrejačeva razbojniška slava se je širila po gorah od vrha do vrha in kmalu se je pri vsakem ognju govorilo o njegovih delih, in tudi v dolino je kmalu segel sloves o njem. Morda je prišel tudi do ušes Jerice in ji je bil v zadoščenje za izgubljenega ženina. Katero dekle bi ne bilo ponosno na takega ljubljence!

Biriči so zalezovali Andrejača in ga skušali dobiti v roke. Razbojniška slava ga je omamila in postal je predrzen čez vse mere. Užival je prostost brez mere in razsodka iz polnih prsi, kakor da bi se hotel odškodovati za vsa leta, katera je preživel doli v dolini. Premalo se je varoval in predrznost ga je zapeljala pre-

bilo, kot bom jaz povedal in nič drugače, če kaj pišete ali ne. Jaz mislim, da lahko naredimo brez vsakega pisanja, saj ni toliko, da bi si človek ne mogel zapomniti. Če pa ravno hočete pisati za večni spomin, pa zapišite, kakor vam bom sedaj povedal:

Eno zimo in eno leto sem bil pri roparjih. Revnim ljudem in svojim domačim nisem nikdar nič vzel, raje sem še dal, ako se mi je kdo zdel potreben. Najprej sem oropal nekega trgovca, ki je šel na Hrvaško po prešiče, ubil ga pa nisem. Bilo je nekaj pred Veliko nočjo, dneva pa ne vem več natanko. Potem sem oropal s tovariši nekega krčmarja gori pod Kalom, da smo se preskrbeli za Veliko noč. Ker so nam bili biriči za petami, smo se jim morali ustaviti in podrli sem na tla enega ali dva, natančno ne vem. Tega so pa sami krivi, ker so šli za nami. Pozneje smo obiskali nadgozdarja pod Zavrhom in ustrelil sem gospodarja, ki me je napadel. On ali jaz, tako je pri našem rokodelstvu. Poleti smo še oropali neko gospodo, ki je šla na deželo na letovišče. Vsega skupaj imam na vesti dva ali tri uboje in tri ali štiri večje rope, manjših reči pa ni vredno, da bi se omenjalo. Saj bo menda tudi tega dovolj.

Gospodje sodniki in njihovi pisarji so odložili peresa, sklenili roke in mirno poslušali Andrejačevo izpoved. Ko je pa končal, so pokimali z glavami in rekli:

»Dovolj, dovolj.«

Nič niso več povpraševali in nič niso pisali, ampak samo tako so rekli in samo to so zapisali:

»Andrejačev Andrejač je obsojen na vislice.«

Preden so ga obesili, je spal mirno celo noč, ko se je pa zbudil, se je dobro najedel in napil, potem je pa vstal in rekel:

»Sedaj pa že lahko pričnete.«

Rabelj je prišel in ga peljal na morišče, kjer so stale vislice. Med potjo je zapel Andrejač roparsko pesem in izpel jo je prav čisto do konca. Začel je z

Razbojnik nima zemlje,
mu delat treba ni,
on si posili jemlje,
kar zlepa ne dobi!

in je izpel tja do

Oj visli, visli, vislice,
ve bodete moj grob!
Svetilo z neba solncece,
in veter zvonil bo v pokop!

Po Črni gori se je pa dolgo še pripovedovalo med razbojniki pri ognjih o Andrejačevem Andrejaču, in njegov spomin je ostal v narodni pesmi še naslednjim rodovom. Dolgo dolgo let pozneje je včasih še zapel pastir na paši ali drvar v svoji kolibi ali dekle na polju pesem o Andrejačevem Andrejaču, dokler niso z novimi časi prišle tudi nove pesmi in izpodrinile stare.

* * *

Razbojniki so zavili za ovinkom in vstopili v gostilno, iz katere so se razlegali razni glasovi pivcev in godba in petje.

Tudi stari Zamuda je prišel danes v gostilno in pripeljal s sabo svojo ženo. Po vsej dolini je znan, da ljubi stari Za-

Francoski vojak pri opravljenih bojne črte v Vogezih.

še sedaj spoznal, da je celo zimo redil razbojnika.

Spomladi, ko prične poganjati popje, se prične tudi pravo razbojniško življenje in Andrejač se je vrgel vanj s celo dušo. Najprej je oropal nekega trgovca, ki je šel na Hrvaško po prešiče. To ni bilo nič posebnega. Kmalu potem so ga zasacili Panduri v neki krčmi na Hrvaškem. Andrejač je podrli prvega na tla, udaril drugega, da je omamljen padel nazaj med

daleč, tako da je proti jeseni prišel v roke človeški pravici. Nič se ni izgovarjal in nič ni tajil, ampak kar naravnost jim je naštel vse, kar je storil.

Na visoki klopi so sedeli debeli sodniki in okrog njih so zavzeli svoje prostore bradati pisarji. Vsi so naredili resne in stroge obraze in se pripravili, kako bi izpraševali Andrejača. On jim pa kar ni pustil do besede.

»Kaj boste,« rekel jim je. »Tako je

muda svojo ženo in jo hoče imeti vedno poleg sebe. Niti v gostilno ne gre na polič vina, da ne bi vzel s sabo svoje Alenčice. Stari Zamuda je znan daleč naokoli in tja po Štajerskem in daleč doli čez hrvaško mejo, v Trstu, v Istri in po Ogrskem. Z malim je prišel, sedaj je pa velik trgovec, znan daleč naokrog in spoštovan radi svoje poštenosti. Nikdo še ni bil ogoljufan, kdor je imel z njim opravka. Ta stvar je po tej ceni in ona po oni, pove takoj naravnost, ako hočeš, vzemi, ako pa nočeš, pa pusti. Vinarja ne odneha in vinarja ne prida, ampak vedno izračuna tako, da je za kupca prav, njemu pa tudi

ljudeh, kamor je vstopil po trgovini, drugače je pa živel ob čebulji in suhem kruhu in sveži vodi. Kadar se mu je posrečilo ujeti kakšnega polha, ko je hodil čez hribe, ga je spekel na ognju in imel praznik. Pravijo, da je mimogrede stisnil včasih tudi kakšnega mačka, toda zanesljivega o tem ne vem ničesar.

Alenčica je bila edino dete svojih starišev, ki je ostalo pri življenju. Imeli so pač več otrok, toda vsi so pomrli že v zgodnji mladosti. Tudi Alenčica je bila nežna in slabotna in stariši so se silno bali, da bi jim tudi ona ne umrla. Pazili so nanjo z vso skrbjo, privoščili ji vse, kar ji je prišlo na misel, in razvadili popolnoma. Ker ni imela bratcev in sestic in je tudi domača hiša stala od rok, da ni mogla veliko v družbo vaških otrok, je odrastla večinoma v družbi le starejših oseb ter se je radi tega duševno prehitro razvila. Po telescu je bila še slabotna kot otrok, po obnašanju razumna kot odraslo dekle, poleg tega pa razvajena in razljubkovana, srca pa mehkega in občutljivega in glave bistre in razumne.

Taka je bila Alenčica, ko jo je prvič zagledal Zamuda. Stala je pred domačim pragom z brezovo metlo v rokah, ter je pometala pesek pred pragom. Bilo je zjutraj in ljudi še ni bilo na cesti, samo kokoši so že stopicale po dvorišču. Zamuda je prišel s svojo krošnjo, jo pogledal in v srce mu je šinila misel, kakršne še ni občutil nikdar v svojem življenju:

kega na misel. Prvi trenutek se je kar ustrašil samega sebe in svoje misli. Potem se je pa takoj spet spomnil na svoj poklic, vprašal je Alenčico, če hoče kaj kupiti in vstopil je v hišo. Začela so se pogajanja in trgovanje. Alenčica si je izbrala trakov in glavnikov, mati niti in šivank, oče pa naramnice za k hlačam.

Neka lepa svilena ruta je Alenčici silno ugajala, toda bila je draga in Alenčičini prihranki so bili premajhni, mati se je pa obotavljala dodati iz svojega in je nekaj godrnjala, a Alenčica je bila preponosna, da bi jo veliko prosila. Zamuda je obstal trenutek in obraz mu je postal resen, kakor da bi velika misel prešinila njegovo srce. Trenutek se je boril sam s seboj, potem je pa zbral vse sile svoje duše, prijel krepko z obema rokama za ruto in jo položil Alenčici na glavo:

»Tu jo imaš! Nosi jo meni na spomin!«

Alenčica je zardela in prvi trenutek skoraj ni vedela, kaj bi odgovorila. Namesto nje je začela braniti mati in izgovarjati, da ni treba take škode in da Alenčica ni vredna take lepote. Mož jo je pa krepko pogledal in rekel kratko:

»Kaj boš! Kramar hitro zasluži, pa naj da! Saj mu ni treba trpeti za krajcarje, kakor vam.«

Mati ni več branila in Alenčica je vzela ruto ter stekla z njo polna veselja v shrambo, ne da bi se zahvalila.

»Če hočete, ostanite pa pri nas pri zajutruku« — rekel je oče krošnjarju.

Iz lahko razumljivega vzroka se krošnjar ni obotavljal, ampak takoj vsedel za mizo. Kmalu je prišel na mizo zajutrek in jedli so vsi skupaj iz velikih skled žgance z mlekom, zmešan krompir in kislo zelje. Ko so se s tem oteščali, so posedeli še nekoliko in se pogovarjali. Zamuda je pogledal resno in rekel k Alenčičinemu očetu:

»Kaj bi dolgo mečkali? Saj je vse en...! Jaz pravim, da bi mi dali Alenčico za ženo. Nekaj sem si prihranil in zapravljivec nisem, bova že kako živela.«

Alenčica je pogledala široko, zardela in spet povesila oči. Materi se je menda to govorjenje dobro zdelo, ker je tudi njej bila všeč svilena ruta, oče je pa le nekaj godrnjal. Všeč mu je bilo, da bi njegova

Francoski general Liantey, generalni rezident v Marokko.

ne v izgubo. Les in kuhano olje prodaja v Trst in kdo ve, kam še dalje, orehe skupuje po vseh dolinah in jih prodaja daleč naprej, s kostanjem trži, s kožami divjih živali, katere prinašajo lovci iz gozdov; ni je skoraj stvari, katere ne bi kupoval in prodajal. Premoženje mu narašča in bogastvo se množi, on pa nima ničesar od tega. Vedno raje naprej po svojih trgovinah, uživa malo in zmerno in si ne privoščiti počitka in priboljška.

Stari Zamuda ljubi svojo mlado ženo Alenčico. Že dvajset let sta poročena, bila je še mlado dekle, komaj odrasla za pastirico, ko jo je vzel. Takrat je imel še samo toliko premoženja, kolikor ga je nosil na svojem hrbtu. Krošnjaril je z nitmi in pipci, šivankami in robci in raznovrstno drugo drobnarijo čez hribe in doline. Od starišev ni podedoval drugega kakor leseno krošnjo, in ko je prvič šel na pot, mu je oče dal še polhovko, mati pa lesene coklje. To je vse, kar mu je dala domovina. Poprej je služil za pastirja in si je prihranil toliko, da si je kupil nekaj niti, šivank in pipcev in drugih drobnih reči, ter je pričel krošnjariti. Hodil je pozimi in poleti, ob vročini in po snegu, v dežju in ko so pihali vetrovi. Njegova krošnja je postajala vedno težja in tudi mošnja se mu je polnila v žepu. Govoril je vedno malo in samo kar je bilo potreba za trgovino, varčeval je in shranjeval in računal, koliko si je že prihranil. Za hrano in pijačo je izdal jako malo. Semtertja je kaj dobil pri dobrih

traj in ljudi še ni bilo na cesti, samo kokoši so že stopicale po dvorišču. Zamuda je prišel s svojo krošnjo, jo pogledal in v srce mu je šinila misel, kakršne še ni občutil nikdar v svojem življenju:

Francoske jeklene zgradbe blizu Verduna, kjer se delajo obrambne žice.

»To mora biti moja žena!« sklenil je v svojem srcu.

Mlad fantalin je še bil, ko je šel prvič s krošnjo na pot in več kot dvajset let je že krošnjaril čez hribe in doline, pa še nikdar mu ni prišlo kajta-

hči vzela za moža trgovca in bi ji ne bilo treba riti po prsti, toda dekle je bilo še mlado in tujec malo znan. Poprej ga je videl samo semtertja, kadar je prihajal s svojo krošnjo, in dobil je vtis, da je tujec petičen, varčen in soliden. Odreči mu ni

mogel, takoj v roke seči pa tudi ne. Začel je torej:

»Dekle je še mlado in otročje, drugih pa nimava. Rekel bi torej, naj še nekoliko počaka z mojitvijo. Pa tudi, kam boš dal ženo? Ali imaš kakšno stanovanje? Ali misliš, da bo s tabo krošnjarila po svetu?«

»Stanovanja ravno nimam. Mislil sem, da bi se preselil k vam. Nekaj denarja imam, popravil bi nekoliko poslopje, žena bi ostala doma, jaz pa še hodil po svetu, dokler sem zdrav. Morda bi pa tudi tukaj začel kakšno trgovino in bi se držal bolj doma. Saj že čutim, da prihajajo leta in noge postajajo bolj lesene, hrbet pa tudi že ni več tako gibčen.

Nekaj časa sta moža še govorila, snedla skledo žganjcev in kislega zelja, izpila puterh tepkovca in potem sta segla v roko, ter se dogovorila radi Alenčice.

(Dalje.)

Slike z bojišča.

IX.

Težka noč.

(Konec.)

Spisal Stanko Bor.

In šli smo — koliko časa že? Ah, meni se je dozdevala večnost. Ura je tik-takala v žepu, pa je nisem mogel uporabiti; če sem pomislil, koliko časa potrebujem za samo en korak, mi je postalo

Št. Andrež pri Gorici: Cerkev pred vojsko.

vkjub mokroti neprijetno toplo po hrbtu; če bi sodil po tem, kolikokrat sem že padel, bi morda prišel do zaključka, ali tega nisem mogel presoditi in prešteti.

Nekaj časa so šli ljudje tiho in vdano, junaško so vzeli breme na svoje rame, ali sčasoma je začelo prihajati kakor nehote na plan. Eden je jeknil, ko je padel; drugi je zaklel, ko se je spotaknil. Eden je pritajeno vzdihnil pod težo tornistre, drugi je jezno udaril s puško po veji, ki ga je ošinila po obrazu, in se razsrdil na soseda pred njim, da ne pazi, ali i v tem je vrelo, in prišlo mu je kakor olajšanje, da je mogel izbruhati iz sebe par pretrganih besed jeze. Jaz vem, da je kipelo v vseh, vem, da je vsakemu prišlo kakor olajšanje, če se je mogel jeziti na soseda. Kakor junaško so se držali v začetku, toliko huje je vzkipelo sedaj v njih. Napor je vzbudil in razdražil živce, vzvalovil kri, vsa narava je zahtevala nekakega povoda, da se more raztogotiti in jeziti.

Čul sem vzdih, čul kletvice, čul prepir in jezo, ali vse, kar sem mogel odgovoriti, je bilo: Pst, ne glasno. Besedice upanja, da bomo kmalu na mestu, ali kaj podobnega nisem spravil iz sebe, le podvojil sem svojo vnemo v tipanju in stremljenju: naprej. In če sem padel, nisem jeknil, da jih še bolj ne razdražim, in če sem butil s čelom ob steblo, sem se samo prijel za glavo, glas mi je ostal v grlu.

Kaj se je jezil kdo name, ker sem slučajno poveljnik? Ne! Na mene se ni nihče jezil, sploh na nikogar v tem oziru, da bi mu bil kriv, da se mora sedaj mučiti. Vojna je in mora biti, je ležalo vsakemu v dnu srca, ali ta »mora biti« je bil slučajno v tem trenutku težji nego kdajkoli dosedaj. In ker je moralo biti, se ni nihče radi tega jezil, jezil se je, ker ... ker ..., ker ni bilo drugega izhoda, ker se je moral jeziti, da se z jezo potolaži.

Mora biti in zato naprej! O ti moja težka pamet, da ne moreš v tej težavi najti nobenega lepega predmeta, ki bi te pozabaval, odpodil črne misli. Tako sem otrpnil, da nisem ni mislil lepega upanja, da bo enkrat zopet prišel čas, ko bom zopet spal v postelji. Ne, niti tega si nisem mogel predstaviti, da je enkrat bilo drugače, da sem se vselej preoblekel, če me je le malo ošinila ploha, da sem skrbno zlezal v postelj in se potil boječ se, da se prehladim.

O ti moj Bog! — ajsa, kako je ta kamen zobčast; da sem moral ravno vanj butniti!

Sklonil sem se in tipal pred seboj in na desno in na levo, stopil sem korak naprej, da pretipljem dalje, ali ko sem se sklonil in iztegnil roko, se roka ni dotaknila zemlje ali kamenja, ampak je butila v črno noč — in jaz sem izgubil ravnotežje in telebil kaj vem kako globoko.

Telebil sem, ko da bi padel z neba, črno se mi je storilo v očeh in v glavi — in vendar se mi je zdelo, da je zablistalo pred mojimi očmi sto

zvezd. Obležal sem, na desni roki me je občutno zaskelilo, križ me je zabol, ko da sem si ga zvil, v členku leve noge me je zabol, da bi vpil od bolečin. Obležal sem in nisem ni poskušal se dvigniti, niti odpreti ust in se javiti dvanajstotici. Obšla me je naenkrat popolna onemoglost, poleg nje otrpnelost in nekaka kljubujoča trdovratnost.

Dvanajstotica je obstala in čakala rešitve. Vem, da je frajter Ive bulil v temi in napenjal ušesa, ali jaz mu ne bi dal za vse na svetu odgovora.

Molk. Čuje se samo, kako padajo kaplje z listja na tla.

»Kaj se je zgodilo z vami?«

Molk. Vztrajal sem v trdovratnosti.

»Kje ste, za božjo voljo?« — Molk.

Potem sem začul, da se je nad menoj nekaj zganilo in hotelo naprej. V hipu me je prešinilo. Zganil sem se in se hotel dvigniti: strašne bolečine v križu in členku leve noge; nisem mogel.

»Ne sili naprej! Padeš, ko jaz ... Obidi skalo ali na desno ali levo ...«

Morda je bil moj glas obupen, morda je bil brezbarven.

Visoko nad menoj se je začulo par pritajenih vzklikov, nato je z ropotom zdrselo par kamenov nizdol v smeri na mene. So me li zadeli ali ne, ne vem, zakaj v tistem hipu je počila nenadoma sovražna puška, nato dve, tri, deset, sto.

»Kritje!« sem viknil navzgor.

Dosedaj je ležal gozd kakor začaran v megli in temi in mokroti, in kakor bi ta začaranost ležala nad nami in na sovražniku in nam branila podvzeti napad. Ako ni bila začaranost, je bila negotovost in dvom o razmerah pri sovražniku. Se-

Št. Andrež pri Gorici: Cerkev v decembru l. 1915. Sedaj porušeno.

daj pa — ali je zadela naša poizvedovalna straža na sovražnika, ali se je zgodilo obratno; morda hoče naskočiti sovražnik izgubljeno postojanko, morda je čul naše delo in ga hoče motiti.

Tako težko ko svinec je ležala negotovost na srcu. Sikaje kakor izbruhi razjarjenega pravilčnega zmaja so rezale svinčenske gosto meglo in temo, odbijale

Št. Andrež pri Gorici: Edini nepoškodovani zvon.

vejice od dreves, treskale v kamen in ga drobile in umolknil, ali se izgubljale nazaj v temo in iskale žrtev. Dasi je bilo jasno, da ognjeni napad ni namerjen naravnost na nas, vendar je vedno pogostejše sipalo na nas, vedno pogostejše sikalo preko glav.

»Če bi v to smer napadli ...« sem pomislil. Nemir v srcu je rasel, negotovost je bila tolika, da sem pozabil bolečine.

»V rojno vrsto! Pripravite se!« sem rekel. »Ive, si li razumel?«

»Sem!«

»Naznani dalje!«

Čul sem, kako je butnil nad menoj tuintam bajonet ob kamen, ali puška ob steblo. I sam sem se poskušal okreniti in prevaliti s hrbta na desno in pripraviti puško. Ali v križu me je tako neznosno zbadlo, da sem jeknil od bolečine.

»Je li gotovo, Ive?«

»Je!«

»Vprašaj po rojni vrsti vse na levo krilo do korporala Pera, je li i tam vse v redu!«

Preden je prišel odgovor od ust do ust nazaj, je streljanje ponehalo. Kakor nenadno in nervozno se je vzbudilo in naraslo do tolike moči, tako hitro je po-

hodili čez polovico pota, zato tudi ni potrebno, da bi vsi iskali bataljon, samo on naj vzame tri moše s seboj in gre v tej smeri naprej, najde bataljon, se naznani poveljniku, pove, kako in kaj, in se vrne. Pero se je okrenil.

»Kdo gre prostovoljno z menoj?« Bili so izmučeni, nihče se ni javil.

»Miro, Špiro, Grgo! Za menoj!«

Špiro in Grgo sta se dvignila, Miro je obsedel.

»Miro!«

Grozno kletvico je spustil korporal Pero na njegovo glavo, že glas, s katerim jo je izrekel, je zadostoval, da se je Miro naenkrat vzdramil in odšel.

Ko so izginili v gozdu in nismo več čuli njihovih korakov, me je zopet zgrabila skrb z železno neusmiljenostjo. Ta neznosna tišina, prekinjena samo s padanjem kapelj z listja na tla, tudi na moj obraz, kar mi tudi že deluje na živce... Kaj se ne bi moral že Pero vrniti? Kaj ni že čas, da bi prišel trikrat nazaj? Čuj, strel, dva, tri, pet iz smeri, v katero je odšel!...

»Ive!«

»Povelje?«

»Nič, nič, samo mislil sem...« Nisem izrekel, kaj sem mislil. Mislil sem mu namreč dati zapoved, da odide v smeri, v katero je odšel Pero, in išče, skuša najti omenjeni bataljon in Perota. Ali v zadnjem hipu sem se premislil.

Kakor vročinska nestrpnost se me je polastila, minute so narasle na ure. Z vso silo se mi je vsedalo v glavo prepričanje, da se je Peru kaj pripetilo, da se sploh ne vrne; mučila me je zavest, da sem zvrnil nalogo, ki je bila meni poverjena, na drugega; stisnil sem zobe in se skušal s silo dvigniti in si dokazati, da morem, da sem si sam mislil, da ne morem.

Ali v resnici nisem mogel.

Čuj, kaj je to!

»Pozor!«

Nekdo prihaja. Ali Pero? —

»Halo!...« je viknil nekdo iz megle in teme. — »Halo!« sem odgovoril.

»Kdo drugi!«

E, moj Pero! Da sem mogel skočiti na noge in ti stisniti desnico!

»Kako si opravil?« sem ga vprašal, ko je prišel bliže, udaril s puškinim kopitom na zemljo, se naslonil na cev, si menda brisal pot z obraza in izustil skozi zobe: »Uf...«

E, ta »uf!« Bil je izrečen kakor v jezi, ali bil je izrečen tako, da sem takoj vedel, pri čem smo, ker sem poznal Pera. Vedel sem takoj, da je dobro opravil, vedel sem takoj, da kipi v njem razkošna zavest: »Jaz... pa ne bi dobro opravil?... Jaz — kdaj sem jaz še kaj napravil, da ni bilo dobro?... Jaz — e, če bi bili vsi taki ko jaz...«

»Govori, Pero!«

»Našel sem zvezo z bataljonom. Ni

Franc Močnik

iz Velikega Janišberga pri Kapeli; padel je na laškem bojišču dne 18. decembra 1915.

Pokoj večni vama in časten spomin!

Ivan Močnik

iz Velikega Janišberga pri Kapeli; padel je na laškem bojišču dne 3. januarja 1916.

nehalo — morda spoznanje, da ni nihče napadel, da je samo straža par ljudi zadela na sovražnika, ki je imel to za napad in je odgovoril z vso silo; morda samo nervoznost v tej strašni temi.

»Ive, naznani naprej, da pridejo vsi k meni! Dobro pazi, kam stopiš, da ne padeš ko jaz!«

Par trenutkov pozneje je prilezel Ive na vseh štirih in težko sopeč tik do mene.

»Kje ste?« je vprašal.

»Evo, tu!«

»Globoko ste padli! Pa se vam ni nič pripetilo?«

»Levo nogo sem si menda zvinil; križ me tudi boli, da se ne morem premakniti z mesta!« Ive se je sklonil ko mati k detetu in je stegnil eno roko k nogi, drugo k hrbtu — misleč, da nežno — in me skušal dvigniti.

»Nikar!« sem zaprosil in se vgriznil v spodnjo ustnico od bolečine.

»Boli?«

»In še kako!«

»Kaj naj sedaj mi začnemo?« Ive se je vsedel poleg mene.

»Najprvo odmor, dokler pridejo vsi sem!«

In prihajali so počasi in poizvedovali po mojem položaju, zakaj Ive je naznanil nazaj, kaj se mi je pripetilo. In ko je prišel Pero, ki je bil zadnji, je nemirno vprašal: »Kje ste? Pa vendar ni tako hudo! Zlomljena noga in zlomljena hrbtenica!«

Ne, tako hudo ni kakor je narasla vest od Iveta, dokler ni dosegla Pera, ali vseeno je tako hudo, da se ne morem ganiti z mesta, kaj šele, da bi mogel naprej. In ker smo čisto gotovo že pre-

Operacija konja v visokih hribih na južnem bojišču.

Molk. Čuje se samo, da prihajajo bliže. Ali več jih je, ne samo štirje.

»Halo!«

»Halo! Kdo tam?« — »Jaz!«

»Kdo jaz?« — »Jaz!«

»Ja, vraga, na svetu je toliko »jazov«. Si li Pero?«

Jožef Cuznar

iz Rateč, Gorenjsko; ranjen v Galiciji, umrl na svojem domu dne 24. marca 1916.

Pokoj v zemlji domači!

Karol Orekek

desetnik, sedmošolec, odlikovan s hrabrostno svetinjo, padel ob Soči 3. novembra 1915.

N. v m. p.!

predaleč od tu. Zadel sem najprvo na malo poljsko stražo, ki je bila odposlana, da vpostavi zvezo z nami. Ali prišli so na to kamenje, in niso šli naprej. Pripehljal sem tri moše od te straže, da vedo, kje smo. Desno od te poljske straže sta dva voda v rojni vrsti, potem sledi oddelek strojnih pušk...«

»Dobro je! — Patrulja od bataljona naprej!«

Teško smo se razumeli s sinovi puste, ali toliko smo vendar dosegli, da bo prišla vsako uro ena zvezna patrolja od njih do nas in od nas do njih. Postavil sem vedeto izpred nas, poslal frajterja Iveta nazaj do stotnika, da mu naznani, kako smo rešili dano nalogo — čudo, Miro se je prostovoljno javil za to pot — in dovolil, da sme tretjina roja, ki se ravno vrne od naporne službe, malo zadremati. S puško v roki in tornistro na hrbtu seveda, pripravljena za vsak hip.

Moj Bog, dve noči že nismo zatisnili oči...

»Midva, Pero, si bova razdelila. Pol noči čuješ ti, pol jaz! Jaz začnem, ker si gotovo izmučen!«

Jaz mislim, da nisem še dobro izgovoril, ko mi je že udarilo na uho enakomerno smrčanje.

Tiho je postalo v gozdu.

Bil sem zadovoljen da je povelje izvršeno. Skušal sem misliti samo na to, ali ko so bile odpravljene duševne muke, so se oglasile z vso silo telesne in zahtevale zadoščenja. Kakor z verigami prikovan sem na mesto, kjer ležim, kakor svinec so mi noge težke, mokrota v čevljih je naravnost neznosna, zemlja, na ka-

teri ležim, in listje na njej je premočena, da ležim ko v blatu. In kaj koristi, če si drgnem in manem oči, ki lezejo s silo skupaj. Da se samo more taka utrujenost polastiti človeka! ... Saj ni treba drugega, ko dovoliti očem, da se zaprejo za hip — in že bi spal, bolje spal nego sploh kdaj v perncah — ali ne! —

Zval sem tiste, ki niso smeli sedaj spati, da se prepričam, da li čujejo, da odženem spanec in utrujenost od sebe.

Zopet tiho v gozdu, zopet tiste misli, zopet klicanje imen tistih, ki ne smejo spati, zopet tiho v gozdu ...

Telovadba na avstrijski ladji »Szigetvar«.

Bi li prebudil Pera? Noč po vseh teh dolgih doživljajih ne more trajati več dolgo ... Ne, ne! Naj spi, zaslužil je! Moram in moram zdržati vsaj toliko časa, da se Ive vrne.

Ko se Ive vrne in prinese menažo. E, ni se Miro zastoj prostovoljno javil. Včeraj smo pojedli samo eno mesno konservo, nesegeto, brez prigrizka, danes ves dan in vso noč ničesar.

Predal sem se mislim, morda nisem niti misliti več mogel od utrujenosti, ne vem, na kaj sem mislil in o čem sem mislil, naenkrat sem se stresel, mrzel pot mi je šel po hrbtu, zobje so zašklepetali. Kakor da je stopil nekdo k meni in me z nečim groznim prestrašil. Po prvih trenutkih strahu in otrplosti sem pomislil, kaj bi to moglo biti. — Nič posebnega ni bilo, zaprl sem oči samo za par hipov, in roka, ki je držala puško, je odnehala in puška se je hotela izmuzniti iz roke — to me je tako prešinilo in streslo iz spanja.

Zval sem tiste, ki niso smeli sedaj spati.

In zopet se je ponovilo, da sem preveč zatislil oči, zopet tisti strah, zopet sem zval imena in opominjal, da ne smejo zaspati.

Bi li sedaj pozval Pera? Jaz ne vzdržim ... Ne! Moram, moram!

Ko se je še parkrat ponovilo, da me je premagala onemoglost in zaspanost in sem se s strahom prebudil, me je naenkrat zopet prešinilo, da se nekdo bliža — s sovražnimi nameni seveda in s črno dušo. Kakor za edino rešitev sem prijel puško še z drugo roko in sem viknil — preglasno. — »Kdo je?«

»Halo!«

»Ive?«

»Da!«

»Hvala Bogu! Si naznanil gospodu stotniku vse, kakor sem ti rekel?«

»Sem!«

»In menaža?«

»Kuhinja ni prišla! Dovoljeno je jesti eno mesno konservo!«

Vsaj to!

Zaškrpali so noži ali bajoneti ob pokrovih konzerve; ni minilo par minut, že je vrgel eden prazno plehnato posodico ježno od sebe kakor bi hotel reči: Kaj mi je ena! Deset bi jih pojedel!

»Kaj si obseden?! Mir!«

Odpel sem samo pas, se okrenil malo na desno in porinil s hrbtom tornistro na levo, posegel v njo, izvlekel konservo, primaknil puško, potipal, kje je bajonet, nataknil konservo nanj in z veččasko kretanjom odrezal pokrov plehnati posodici in pojedel ko bi trenil vsebino.

»Pero, sedaj je na tebi vrsta! Pošlji dva moža kot zvezo na desno! Glej, da pravočasno izmeniš vedeto ... Ako se kaj važnega pripeti ... me zbudi ...«

To sem rekel — in že spal ...

Prebudilo me je divje streljanje; kakor da bi se gozd naenkrat spremenil v goreče peklo, je pokalo na vseh straneh, sikalo po vsem gozdu, brnelo na vse strani.

»Kaj je?« sem se zdrznil.

»Streljajo!« je odgovoril Pero.

»Pripravite se! Vedeta naj dobro pazi! Ne streljati slepo, samo ako nas napadejo ...« sem govoril z mrzlično naglico in pripravljaj puško. Tedaj se mi je naenkrat vrnila vsa zavest, spoznal sem, da leži tik ob meni nekdo nepremično in se ne gane ni na moje besede. Zavedel sem se tudi, da sem spal tako, da sem naslonil glavo nanj.

Prešinilo me je ko jeza, da se ne zgane in spi dalje.

»Miro!« sem rekel in sunil z roko vanj.

ne da bi prebudil človeka poleg sebe, ne da bi se prepričal, kdo je pravzaprav.

Nekdo je vlekel za moj rokav in me klical. Mirno sem odprl oči in zagledal pred seboj korporala Perota z jako spremenjenim, tiho grozo govorečim obrazom.

»Kaj je?«

»Dani se! Čas je, da se vrnemo na stotnijo!«

Tako čudno in nemirno me je gledal. Za hip sem pomislil, kaj bi moglo to pomeniti, potem sem premaknil glavo — glej, za zglavje imam človeka.

Pogledam ...

V tistem hipu bi zavpil od groze. Skočil sem pokonci, zaskalelo je v križu in v členku leve noge, ali nisem čutil ničesar.

O ti moj Bog! Pred menoj je ležal mrtev človek, zadet v glavo, ravno med očmi mu je prodrila krogla v glavo. Nočni dež mu je lepo izpral rano, krvi okoli rane ni bilo videti, le mali kosčki možgan so bili prilepljeni okoli rane, krvav je bil le nos in ustnice. Ležal je vznak, oči široko odprte kakor bi strmele v daljavo, odkoder se nekaj bliža, kar želi videti ... Po našivih na hlačah sem mogel spoznati, da je bil sin puste. Kdo ve, kje na široki pustinji bijejo zanj srca v strahu in trepetu in upanju ...

Zona me je pretresla po vseh kosteh, tako težko me je zazebljo okoli srca. S silo sem obrnil oči in pogledal Pera.

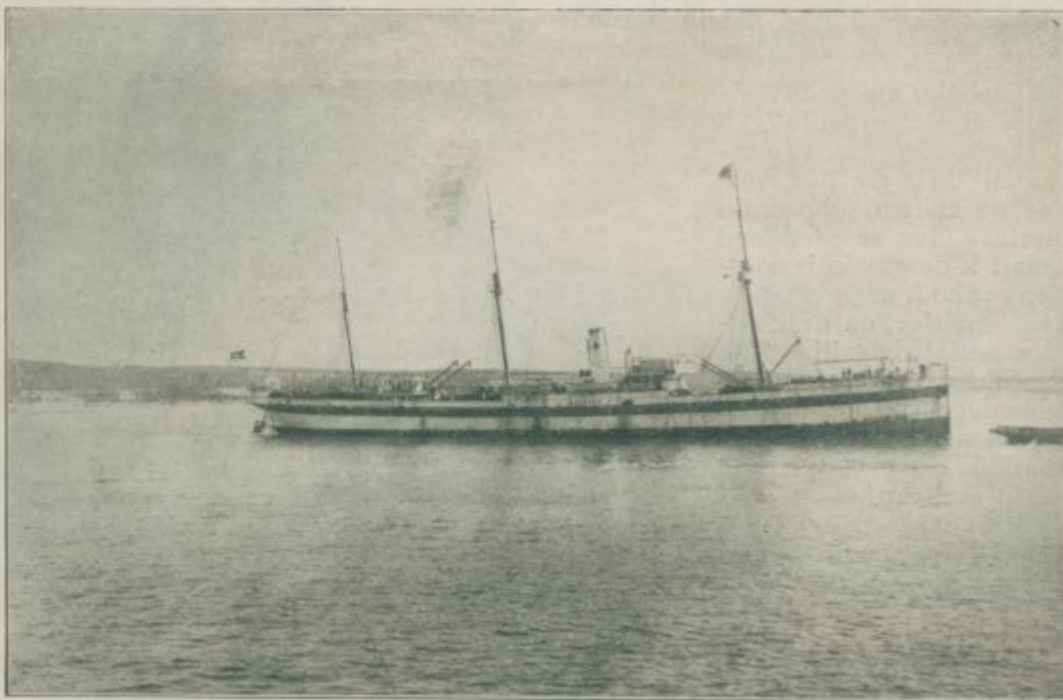
»Pokopati bi ga bilo treba!« sem rekel s tresočim glasom in se prijel za glavo, ki je še pred par hipi slonela na mrtvecu. Zdelo se mi je, da se je drži nekaj strašnega.

»Ne moremo! Samo kamenje! In vrniti se moramo, zdaj zdaj bo dan!«

»Potem pošljemo sanitejce sem! Ste pripravljeni za odhod?«

Še en pogled neznanemu mrtvecu ...

Moj Bog, kako družbo sem imel to noč ... Pa niti vedel nisem zanj ... Tik

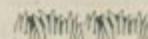

Ladja Rdečega križa »Viribus unitis«.

»Miro! To je pa že preveč!« Sunil sem vdruživ in začel tipati z roko po njegovem telesu, da ga zgrabim in premikam in vzbudim. Ali streljanje je začelo v tistem hipu pojemat, par hipov pozneje je zavladal v gozdu popoln mir. Še dandanes ne morem tega razumeti, kako sem mogel naenkrat zopet zaspati,

ob meni je ležal ves čas ... Še zglavje je ponudil moji trudni glavi ...

Tiho smo šli, nihče ni spregovoril besedice. Misliti je imel vsak dovolj, največ jaz — — — — —

Št. Andrež pri Gorici.

(K slikam na 4. str.)

Neposredno v bojni črti se nahaja občina Štandrež. Porušena in poškodovana je veliko bolj kot Gorica sama. In vendar se nahaja v nji še krog 60 ljudij, ki klubujejo sovražnim granatam in šrapnelom že le- Cerkev sama je bila že opeto-

Španski kralj Alfonz in kraljica Viktorija.

vano zadeta. Sedaj je pa zvonik tudi porušen in cerkev sama je groblja. Od treh zvonov je eden še nepoškodovan, druga dva so razbile laške granate. Zanimivo je, da so nekatere hiše ob Soči, ki stoje najbližje bojne črte, po večini še malo poškodovane. Ljudstvo je deloma raztreseno po goriških vaseh v zaledju, deloma pa se nahajajo v barakah. —

Svetovna vojska.

Lepa pomlad je prišla v deželo, polna toplega solnca in sanjavih sap, polna zelenja in cvetja, polna ptičjega petja, radodarnih rok deli na vse strani blagoslov sladkih nad. Žito je dobro prezimilo, krasno se razrašča in sili v klasje; trave so goste in črne, kosec se bo potil ob kosnji in težki mu bodo redovi padali ob kosi na stran. Krompir je gost ozelenel, fižol bode iz zemlje, trta se lepo razgrinja okrog kolov, vse samo znamenja veselega upanja, ki nam jih nudi prelestna pomlad, ki se zdi, da ničesar ne ve o vojski, ki kakor kruta mrzla zima brez solnca vse uničuje še vedno gospodari nad nesrečno Evropo.

Sredi lanske pomladi so se dovršili veliki vojni dogodki. Meseca maja so naši predrli ruske postojanke pri Gorlicah in šlo je naprej kakor divji roj globoko noter v rusko zemljo do meja, kjer še sedaj stojte naše in nemške armade in ne dovolijo Rusom, da bi si zopet osvojili svojo zemljo.

Letos, se zdi, nam spomlad ne donese tako velikih vojnih dogodkov, ker sedaj sredi maja ni še bilo nobenih odločilnih dejanj z mečem in kanonom. Ob ruski vojni črti vedno boji na enem in istem mestu. Tam seveda ostanejo naši le v obrambi. V notranjo Rusijo prodirati nima pravega pomena in je tudi težavno zaradi oskrbovanja armade.

Na francoskem bojišču se vrše že ves majnik hudi boji, a nemške čete le počasi gredo naprej; Francozi junaško branijo vsako ped svoje zemlje. Vendar pa se kaže obroč okoli Verduna vedno tesnejši in upati je, da se na tem kraju v doglednem času dovrše stvari, ki bodo morebiti pospešile konec vojske.

Naše čete so še vedno na straži ob Soči, na Tirolskem pa so se začele pomikati za sovražnikom. V gorah blizu Roveredo so 16. in 17. maja avstrijske čete dosegle lepe uspehe in porinile na precej dolgi fronti sovražnika iz njegove prve obrambne vrste nazaj v drugo in deloma že tretjo. Ujele so v teh bojih 6200 mož in 150 častnikov, 17 strojnih pušk in 13 topov.

Teh vojnih dogodkov začetek je torej zelo srečen. Vendar ne smemo

tukaj pričakovati hitrih uspehov, ker so kraji za vojevanje neugodni, ker je sovražnik močan in dobro pripravljen. Vendar imamo upanje, da se tekom bojev posreči sovražnika vreči čez mejo naše države in ga zapoditi tja, odkoder je čisto brez potrebe prišel iskat si svojih porazov. —

Mnogo se je zadnje dni pisalo in ugrabalo o miru, ki si ga seveda vsakdo iz srca želi. Vendar ako sklepamo po dogodkih na bojnem polju, nimamo upanja,

General Morrone, novi italijanski vojni minister.

da bi se tako kmalu končala strašna vojska. Za sklepanje miru je treba odločilnih zmag na bojišču. Žal da se bo prelilo še mnogo nedolžne krvi, preden nam na-

sproti prileti golob z oljčno vejico, z znamenjem miru.

To pa stoji, da državniki nemški in angleški po zbornicah govore zelo zmerno in pomirljivo; to je znamenje, da se delajo mostovi, kjer se bo mogoče sniti zastopnikom vojskujočih se držav. —

Kraljici majnikovi, kraljici miru, izročimo svojo usodo in storimo vsepovsod svojo dolžnost. Kdor v Boga upa, ne bo osramoten.

William Shakespeare,

(Ob tristoletnici smrti.)

(K sliki.)

Meseca aprila l. 1564. je bil v Stratfordu na Angleškem rojen največji pesnik in pisatelj sveta William Shakespeare. — V svoji mladosti ni imel prave vzgoje, zato je precej podivjal; z 19. letom se je oženil, pa je njima šlo slabo; on je bil brez službe, pridružil se je divjim lovcem; ko so jih pa zasledili, je z ženo ubežal v London, kjer si je poiskal posla pri gledališču. Najprej je bil v službi šepetalca in je imel nalogo igralce klicati, kadar so morali nastopiti na odru.

V službi pri gledališču je v njem zavladała resnoba, vse, kar je prej v mladosti zamudil, je sedaj s trudom bogato nadomestil.

Životopisci pravijo, da je bil Shakespeare plemenit, veleizobražen mož, izvrstendružabnik, vedno pripravljen z zdravim dovtipom. — Kmalu je začel s pisateljevanjem, pisal je zlasti igre za gledališče. In s temi svojimi dramami si je pridobil nevenljivo slavo. Njegove igre so živ izraz človeškega življenja in trpljenja, dobrih in slabih strasti, v njih nastopajo ljudje, kakor vedno žive; zato njegova dela nikdar ne zastarajo.

Dasi največji pisatelj, je bil Shakespeare zelo skromen; pravijo, da se ni zavedal cene svojih del. Vsa svoja dela je hranil pisana; le 13 dram je bilo natisnjenih v njegovem življenju.

Do l. 1614. je pisal, potem se je vrnil v Stratford, kjer je v miru in blagostanju preživel svoja ostala leta.

Prva pesem je bila napis za nagrobni spomenik. Bogati skupuh Comle ga je naprosil, naj mu napiše napis za njegov spomenik, pa tako, kakor bi ga napisal, če bo bogatin že umrl. Shakespeare je napravil skupuhu ta-le napis za na grob:

Mož tu pokopan je: deset od sto ... sto za deset mu ne reši več duše, ki zlodej tisti jo s kremplji tako, kot tlači ostanke mu peza te ruše.

Skupuh baje v svoji oporoki ni zapisal, da se mu ta napis vkleše na nagrobni spomenik.

Princ asturski, španski prestolonaslednik.

Umrli je 23. aprila 1616 v Stratfordu; ž njim je umrla za nekaj časa tudi njegova slava. Angleži so imeli v 17. veku druge važne posle in so precej pozabili na

Shakespearejev spomenik v cerkvi sv. Trojice v Stratfordu.

Shakespearejev podpis.

Shakespeareja, a pozneje se vedno hvaležno spominjajo svojega velikega rojaka. Cele skladnice je knjig angleških in drugih narodov, ki razpravljajo o tem pisatelju-velikanu. Nič novega se ne da več povedati o Shakespeareju, je dejal Goethe, a vendar se še vedno piše, ker je posebnost velikega duha ta, da on duha vedno izpodbuja. Neumrljiv ostane za vedno v svojih delih. —

Na bojišču.

Od zunaj jeklo ledeno,
od znotraj vroča kri:
junak tja čez bojno polje
viharno-drzen hiti . . .

Razvname se bitka divja
in jeklo pušk zagori . . .

Po polju leže pa junaki,
kri mrzla jim čela rdi . . .

RAZNO

Švicarski vrhovni general Wille o alkoholizmu v armadi.

General Wille je izdal povelje vsem armadnim poveljnikom; v tem ukazu omenja, da je v štiridesetih od sto slučajev po vojaškem sodišču zaradi pregreškov zoper disciplino obsojenih vojakov kriv direktni vpliv alkohola. To kaže, da se vojaki premalo vzgajajo za vladanje samega sebe. Nekdaj so bile vojaške vaje našim ljudem bolj zabava in je pijača med njimi zelo gospodovala. Kar se je nekdanje trpelo, za to sedaj ni več časa. Ti slučaj pa tudi kažejo, da zelo mnogi predstojniki nimajo pravega razumevanja za najbolj navadne dolžnosti predstojniške. Ta dolžnost je prva, da so prijatelji in čuvaji svojih podanikov. Pijančevanje se mora prepovedati in vsak pregrešek proti temu brezozirno kaznovati.

Kaj je »mostišče« v vojaškem pomenu.

Vsak dan skoraj poročajo listi o hudih bojih, ki so se vršili pri tem ali onem mostišču. Kaj pa je to mostišče, o tem je malokdo prav poučen. Navadni bralci menijo, da so to boji, ki se vrše za kak most ali ob mostu. Nekdaj je bilo tako in zato je to ime. V sedanjih vojskah pa strateško važne točke niso samo mostovi, marveč tudi tok vodâ, železnice, ceste, in zato se lahko tudi boj za železnico, cesto imenuje »mostišče«. Bolj jasno bi bilo, ko bi namesto besede »mostišče« rabili časniki besedo »ključ«. — Ključ je namreč ona postojanka, naj si je prehod čez reko, železnico, cesto, hrib itd., ki jo napadalec mora vzeti, ako hoče, da naprej prodira. Tako ima Gorica svoja mostišča, Kalvarijo, Podgoro. Utrjena vas ali manjše trdnjave so mostišča za velika mesta, posamezni hribi so mostišča za važne prelaze. Važno ni mostišče, važno je to, kar mostišče brani. Iz tega se vidi, da bi bil opis bolj jasn, ako bi se za »mostišče« rabila beseda »ključ«.

Gistnica uredništva:

G. I. P.: V štev. 37. našega lista je pri sliki Franca Petroviča pomotoma omenjeno, da je umrl. Imenovani živi in je bil naslikan le kot odlikovan. — G. Al. v S. K. Slik skupin nabiralcev za »Rdeči križ« ne moremo prinašati, ker bi jih bilo preveč. —

Kdor že pri najmanjšem prehlajenju kašlja, mu bo posebno dobro delo, ako si bo vsak dan izpiral usta in požiralnik s Fellerjevim rastlinskim esenčnim fluidom z zn. »Elsa-Fluid«. Ta poživi cirkulacijo krvi v požiralniku in vratu, ki postaneta na ta način bolj odporna proti vplivu mraza. Fellerjev rastlinski fluid učinkuje nadalje antiseptično in uniči pri dihanju v požiralnik došle bolezenske klice. Negovanje ust in požiralnika s Fellerjevim »Elsa-Fluidom« je torej potrebno za osebe, ki rade kašljajo. Med nad 100.000 zahvalnimi pismi jih najdemo mnogo, ki hvalijo izbornu učinkovitost tega dobrega domačega sredstva na kašelj itd. 12 steklenic »Elsa-Fluida« stane 6 kron. Naroči se direktno pri lekarni E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). Istotam se naroči tudi tek vzbujajoče želodčno sredstvo, Fellerjeve nalahno odvajalne rabarbarske kroglice z zn. »Elsa-Pillen«, 6 škatlic franko za 4 K 40 h. Idealno odvajalno sred-

stvo, ki ga lahko vsi: ženske, moški in otroci brez pomišljanja vzamejo; ne draže, učinkujejo vedno zanesljivo in si pridobijo vsakogar za pristaša, kdor jih je poskusil. Obe domači sredstvi naj bi bili vedno pri hiši. (et)

ALOJZIJ TRINK

STAVBNO IN POHIŠTVENO MIZARSTVO
LJUBLJANA, LINHARTOVA UL. 8

SE PRIPOROČA CENJEN. OBČINSTVU V LJUBLJANI
IN NA DEŽELI ZA IZVRŠITEV VSAKOVRSNIH DEL

IZDELOVANJE
ŽNIDERŠIČEVIH PANJEV

Lepa koža

obraza in rok, ki jo občudujemo na mnogih ljudeh, prinaša njih lastnikom dvojno korist. Prvič je lepa, bela, mehka koža potrebna za zdravje celega telesa, kajti le ta snaznost in mehkost kože omogoča neovirano dihanje kože. Nadalje naredi lepota obraza in rok na naše soljudi prijeten, dopadljiv, vabljiv vtis. Nesnaznosti kože, mozolji, zakažni črvi, pege, solnčne maroge itd. narede pa oduren vtis, kar dotičniku pogosto škoduje. Nadalje motijo te nesnaznosti dihanje kože, in to je škodljivo zdravju. Mnogo tisoč mož in žená rabi v obrambo in za negovanje kože Fellerjevo preizkušeno pomado za obraz in kožo »Elsa«, ki stane samo 2 kroni (2 lončka franko 5 kron). V nasprotju s pogosto škodljivimi lepotili je popolnoma neškodljiva. Odstrani nesnaznosti kože, brani pred solničnimi marogami, pegami, zakažnimi črvi, mozolji itd. Namesto ostrega, pogosto škodljivega mila naj se vzame za obraz Fellerjevo lilijno milo (1 K) ali Fellerjevo boraks-milo (80 vinarjev) in toaletni umivalni prašek (boraks-prašek, 1 K).

Bujna rast las

ki naredi vsak obraz lepši, se doseže s Fellerjevo pristno Tannohina-pomado za rast las »Elsa«. (En lonček št. I. 1 K 60 h, močnejše vrste št. II. 3 K). Krepi glavno kožo, za brani plešo in predčasno osivelost, učini, da zrastejo novi, zdravi, elastični, dolgi lasje mladostne barve, naredi krhke lase mehke in elastične, tako da se dajo iz njih narediti lepe frizure. Ne vsebuje nobenih škodljivih snovi in zasluži torej prednost pred škodljivimi izdelki, kakor jih pogosto ponujajo nelekarnarji. Za nego brk Fellerjeva maža za brke (50 vin.). Naroči se naj naravnost pri E. V. Fellerju, lekarnar, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska).

Gospodarska zueza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specijalskega blaga;
- zalogo najboljših mlekarskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Kar se komu dopade. Lična mačica, psiček, kokoška, ptica v kletki so živali, ki jih vidimo bolj pogosto v človeški družbi. Pisani veliki močerad je gotovo malo bolj nenavaden družabnik, takega in prav velike vrste si je bila oskrbela gospa iz najboljših krogov na Angleškem, jemala ga je s seboj na izprehode in v gledišče, kjer je plezal močerad po zagrinalu lože v velik strah gospa v bližini. — Druga visoka gospa je bila še bolj šegava, preskrbela si je strupeno kačo kobro in jo je nosila za zapestnico. Seveda so bili kači izdrti zobje. Londonska družba je premagala kmalu svoj strah in gnjus in vse je nosilo nekaj časa kače zapestnice. — Čudni ljubljenci bogatih ljudi so krokodili in aligatorji. To so dolgočasne živali, ki leže po cele ure na solncu, v vodi ali na pesku. Samo mladič je za igračo, star krokodil postane nevaren, kakor sploh vse zverine. Nekaj časa so krotke in poslušne, potem zbudi kak dogodek zverini prirojeno divjost. — V tropičnih deželah se vidi večkrat priklenjenega jaguarja ali leoparda, ki straži hišo namesto psa. Taka žival pozna vso hišo in je prav prijazna z domačimi, dokler se ji ne zbudi divjost. Potem jo je treba pač ustreliti. Haciendero je imel mladega leoparda, ki mu je pritekel vselej naproti in ga pozdravljaj z mahanjem repa. Zver je odrastla. Nekega dne pride haciendero z lova, je li bil duh po krvi zverine, ki je okropila haciendera, ali kaj, leopard je planil nanj in bi ga bil razmesaril, da ga niso ustrelili sužnji. — Nezanestljive so tudi opice. Večina njih je sicer prav krotka ali nikdar se ne moreš zanesti nanje. Posebno napram otrokom so opice jako zahrbtnje in čim starejše postajajo, tem bolj so zlobne. Znan je slučaj gospoda A., ki je imel velikega orangutana, ki je jedel z njim pri mizi. Nekega dne je bičal gospod opico, ki mu je jela nagajati. Drugi dan so našli gospoda mrtvega, v njegovi stisnjeni pesti so dobili šop opičje dlake. Bil je ves razgrizen po obrazu, in na vratu se mu je poznalo, da je bil zadavljen. — Bolj vesela je zgodba o skopuhovi opici, ki je razmetala skopuhov denar skozi okno med ljudi, in zgodba o opici v Pragi, ki je bila požrla dve

svojega krotitelja. Ali se je zbudila njih krvočnost sama ob sebi ali ni bil krotitelj dovolj siguren ali je užalil s čim zveri — pride nekaj in zver plane na svojega gospodarja. Na Ogrskem so imeli plemiči prej radi mlade medvede in volke za zabavo. Ob času mažarske revolucije se je zakadil tak udomačen medved na avstrijskega častnika, ko je bila ukazala graščakinja medvedu, da naj pleše. Tudi na Ruskem so medvedje in volkovi domače živali na plemiških dvorih. Francoz, kuhar, ki se je prišel predstaviti ruskemu knezu, se je ustrašil, ko je zarenčalo pod knezovo mizo in se je vzdignil izpod nje medved velikan. »Ne brigajte se,« je rekel knez, »to je samo naš Miško.« Kuhar se je domenil s knezom in je ostal pri njem v službi. Na jutro drugega dne ga prebudi vik in tekanje po hodnikih, streljanje z dvorišča. Vstane in vpraša in dobi v odgovor: »Ne brigajte se, to je samo naš Miško, ki je raztrgal ponoči kočijaža in so ga zdajle ustrelili.« — Zdi se, da spi v živali neki čut sovraštva do človeka, ki izbruhne ob dani priliki. O konju pravijo, da ima devet misli na en dan, pa vsaka teh misli stremi za tem, kako bi ubil gospodarja. Marsikateri jezdec je ubil njegov najljubši konj. Hudomušne in trmaste živali so osli in mule, ki vržejo jezdec ob tla, kadar se najmanj nadja tega. Krave in voli zbesne, ne da bi vedel človek zakaj, in marsikatera pastirica in gospodar poginejo od rogov sicer tako mirne živine. Nekatere svinje so neznansko hude, v slavonskih gozdih napadejo odraslega človeka in še njih pastir ni vselej varen pred njimi. O mačkini hudobi gre marsikateri glas. V Artičah pri Brežicah je imel nekdo mačko, ki je jedla z njim pri mizi. Njegovim prijateljem je bilo to grdo in ko je povabil prijatelje na svoje godovanje, je zaprl mačko v svojo spalnico, kamor je tudi dobila kosilo. Mačka se ni dotaknila jedi in ko je prišel gospodar v sobo, se ni laskala okrog njega. Drugo jutro ni bilo gospodarja vun in ko so šli pogledat, našli so gospodarja mrtvega, na njegovem grlu je čepela mačka, ki mu ga je razgrizla in se ni dala odtrgati od trupla. — Kača je pri večini narodov čarovno bitje, ki straži hišo in zaklade in nosi tuhtam zlato krono. Mlade slepiče in druge nestrupene kače goje v nekaterih hišah otrokom v zabavo. Kača se navadi, da pride na žvižg iz svojega gnezda. V tropičnih deželah imajo pri hiši namesto

tičja, si je izbrala med živalicami ljubke kolibrije, nežne metulje in krasne hrošče vročih dežel. Ko so osvojili Španjolci Peru, so imele Indijanke tam navado dičiti se s svetlikajočimi hrošči in metulji. Tak hrošč svetlikar se sveti tako močno, da se vidi v tmuni precej daleč. S takim hroščem v laseh je čakala nevesta v peruvanskih mestih svojega ženina, živ hrošč se sveti mnogo živeje kakor vsak dragulj. Pred par leti so nosile Parižanke in Londončanke take žive hrošče v laseh. Čepeli so na dragih orhidejah, priklenjeni s pretenkimi verižicami, poleg njih se je zibal krasen kolibri. Pisani, živobarvni metulji so tekmovali z leskom draguljev. Tak metulj pa stane skoraj toliko kakor resničen mrtev dragulj, kajti metuljerejci si puste plačati svojo skrb in delo. Dragi metulj pride tem dražji, ker prenese komaj en večer v laseh lepote, ali kdor ima kaprice, ne štedi denarja.

Pomen zelenjave za našo prehrano. Letos smo še prav posebno navezani na zelenjavo, ker prihaja vedno manj mesa na trg in ima meso tudi ceno, ki ni vsakemu dosežna. Ne, da bi bila letos zelenjava poceni. Ker je treba poleg nje še zabele in kaj od moke ali kaj kašatega, pride zdaj tudi zelenjava draga. Ali v naših krajih prideluje mnogo ljudi zelenjavo doma, a ravno ti ljudje kupujejo meso, namesto da bi živeli ob zdravi domači hrani. Vse preveč se ceni uživanje mesa in prenizko se ceni zelenjad. Res je, da bi slabo sodili o zelenjavi, če bi gledali nanjo iz stališča, koliko da našemu telesu beljakovine, maščobe in ogljenih hidratov, teh izvorov telesne moči. Vemo, da nam daje meso rib in drugih živali povprečno po 20% beljakovine, dočim je ima zelenjava samo 2 do 3%, in še je izrablja želodec le slabo. Maščobe je večinoma tako malo v zelenjavi, da se ne izplača omeniti je, razen v rastlinah, ki vsebujejo olje, a še pri teh se strne maščoba večinoma v sadu.

Kako revna je zelenjava na redilnih snoveh, se spozna najbolj iz njene velike količine vode, katere vsebuje krompir do 75%, korenjče do 80%, listnata zelišča pa do 90% in še več. Posamezno korenjče vsebuje pač precej škroba in sladkorja, tako krompir 21%, ali tudi glede tega prekosijo druge jestvine zelenjavo. Kdor bi hotel živeti izključno od zelenjave, bi moral použiti tako velike množine, da bi mu postal želodec premajhen. Zelenjavo uživamo torej kot dopolnilo k drugim jedem, ki so bolj redilne. Taka je razsodba učenjakov. Izkušnja nas pa uči, da je mogoče živeti tudi ob sami zelenjavi; puščavniki in preroki, mnoga divja ljudstva, ki niso še šteli odstotke redilnih snovi v tej ali v oni korenini, so živeli izključno ob taki hrani.

Potrebo, da uživamo zelenjad, nam razlagajo zdravniki tako: Da jemo, k temu nas sili občutek praznine v želodcu, ki se imenuje glad. Ako bi zadostili želodčevi želji samo z jako redilnimi jedmi, bi ga natrpali preveč z redili, želodec bi dobil preveč dela in ga ne bi mogel prenesti, drage jedi bi šle torej neprebavljene od njega. Zato je treba mešati jako redilne jedi z manj redilnimi, in to je v prvi vrsti zelenjava. Prebava naredi v želodcu iz použite jedi goščo, imenovano griz, katero posrka polagoma črevo, to pa stori črevo le tedaj, ako je griz dovolj razredčen. K temu pa ne pomaga zalivanje z vodo prav nič, kajti če bi se nalivali med jedjo z vodo, bi zredčili s tem samo slino, ki pomagajo želodcu prebavljati in tako bi otežili samo želodcu deol. Prebavo pospešujejo samo gotove snovi, ki se

I. Kaj dela laški kralj na bojišču?

pesti zlatnikov in se je bila zadušila. Sluga, ki se je bal gospodarjeve jeze, je vrgel opico skozi okno v stanovanje revnega žida, ki ni imel, s čim bi kupil velikonočno jagnje. Opica se je bila pretresla pri skoku skozi okno in zlatniki so padali iz goltanca. Žid je hvalil Boga in je hitel po jagnje in drugo potrebno za praznovanje.

Ukročeni lev, volk ali medved niso zanesljivi hišni prebivalci. O levih prinašajo časopisi pogostoma poročila, kako planejo na

mačk kače, ki so še bolj pridne v pokončevanju miši. — Na jugu goje radi po dvoriščih male oklopnice, ki se razlezejo in poskrijejo po vseh kotih, a prilezejo na gospodarjev klic. Majhne oklopnice so nosile pred par leti Parižanke na zlati verižici in marsikatera oklopnica je imela na hrbtu leskeč dragulj. — Izmed ptic se udomačijo roparske prav težko. Sraka, orel, čuk, sova, krokar, štokrlja so prav kratkočasna družba.

Ženska, ki išče vse čase in povsod lepo-

nahajajo v zelenjavi in se razproste ravno vsled kuhanja, žvečenja in želodčne sline.

Naše črevo potrebuje nekakega pritiska, da se izprazni. Človek, ki se hrani samo z mesninami, jajci, s pecivom iz fine moke, je pogostoma zaprt. Te jedi oslabe črevo, ker mu ne dajo dovolj dela, pri zelenjavi pa pride še dosti že izrabljenih ostankov, ki pritiskajo na črevo, vsled česar ni zelenjavojed nikdar tako zaprt kakor mesojed. S tem pa nikakor ni izčrpan pomen zelenjave za človeško telo, zelenjava je dragoceno dražilo za želodec, zelenjava čisti kri, odvaja slabe snovi na vodo, vpliva dobro na ledvice, jetra in mehur. Ako gledamo pri prehranbi našega telesa v prvi vrsti na količino ogljenih hidratov, ne smemo pozabiti, da je treba našemu životu poleg teh tudi drugih snovi, da si ohranimo zdravje. Potrebujemo železa, žvepla, fosfora in mineralnih soli, ako hočemo, da ima naša kri pravo

preteklosti, slanina se reže v vseh hišah kolikor mogoče na drobno, ocvirki se iztisnejo, da so suhi kakor les, pa morajo vendar nadomestiti zabelo. Ocvirke porabiš lahko za sladko in kislo zelje, za zabelo juhe, namaz testa, za žgance, krompir, za kauru, korenje, meso. Ocvirke seseklaj in deni kuhat z zeljem in drugo blago. Tudi zmečkan bob je prav dober z ocvirki. K polpetom jih primeš lahko namesto druge masti, če jih nameš med zrezek iz surovega mesa, si prihraniš zopet zabele. Kadar pečeš kruh, razvaljaj testo in namaži z ocvirki, bo izdatna večerja. S krompirjem ali z moko zagneten ocvirkovi hlebčki so prav dobri in ne potrošijo dosti masti. Tudi lojevi ocvirki so za porabo, posebno če se je topil na mleku. Pri topljenju masti je treba paziti, da ne bodo ocvirki prežgani, ker so potem grenki in trdi, tudi mast cika na grenko. Lepo rumen ocvirek je naj-

z maslozrci. Maslo so uvaževali Grki samo kot mazilo za utiranje telesa, ki je postalo ali ostalo gibčno po takem utiranju. Od Grkov so dobili Rimljani maslo in so ga rabili za utiranje, posebno vojaki so se mazali po dolgih potih z maslom in zgodovinarji omenjajo maslo bolj pogostoma kakor olje. Ob času Dioklecijana je stal kilogram masla približno eno krono v sedanjem denarju. Zdi se, da niso Nemci dolgo poznali masla; njih najstarejši pesniki ne omenjajo v opevanju pojedin nikjer masla. V samostanih po Nemškem pa je bilo najbrže maslo prej znano, ker se nahajajo v starih cerkvenih spisih določila, da je v postu dovoljeno bolnikom in slabičem beljenje z maslom. Pri slovanskih narodih je uživanje in pridobivanje masla že zdavna znano. Rus imenuje olje drevesno maslo, oljčni sad imenuje tudi Hrvat »maslina«. Najbrž je nastala beseda maslo iz masti, torej drevesna mast. Mi poznamo surovo in kuhano maslo, Nemec imenuje surovo »Butter« in za kuhano rabi izraz »Rindschmalz«, s čimur pa zaznamujejo nekateri tudi govejo mast. Vprašanje je, če je »Butter« sploh nemška beseda, saj jo imajo tudi Italijani in je »pujter« jako udomačen med Slovenci. Bilo bi dobro, če bi nam pojasnil to kak učenjak, da se ne bo treba slovenskim kuharicam tako skrbno ogibati te besede. Nekateri razumejo pod besedo »zabela« si. no svinjsko mast, pa zabela je vse, s čimer se beli, olje, maslo in »žmavc« ali svinjska mast, slanina, loj, ocvirki.

II. Kaj dela laški kralj na bojišču?

sestavo in naši živci kar jim je treba za delovanje. In vse to najdemo v zelenjavi. Posebno otrokom je treba zelenjave.

V otroški dobi se razvijajo kosti samo, če dobiva telo potrebne množine gotovih mineralnih snovi, in cela vrsta otroških bolezni je v zvezi s pomanjkanjem zdrave hrane. Oddajalec teh potrebnih snovi je zelenjava. Njeno uživanje je otrokom potrebno, ker vsebuje, kakor sadje, celo vrsto mineralij, katere sprejme otroško telo lažje kakor zdravila. Otrok uživa rad surovo repo, korenje, kuhan bob, grah in fižol. Namesto na meso je treba navajati otroke zgodaj na zelenjavo.

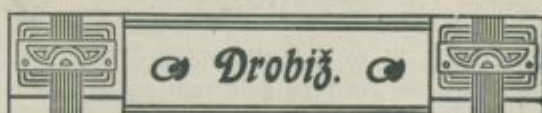
boljši. Izcvrta mast je bolj bela, če se meša, dokler se ne jame trditi.

Vranična juha se naredi tudi tako, samo da se mora vranica izstrgati z nožem, ne razrezati, in kuhati, ko je zalita, še enkrat tako dolgo kakor jeterna juha.

Paradiževa krvavica. Dva rumenjaka speni s kosčkom slodkorja, zalij malo s kislim ali s sladkim mlekom, vtepi dve žlici paradiževe mezge in dvakrat toliko črne moke, h koncu vtepi še beljaka in posoli. Testo mora biti tekoče. Vlij na razbeljeno mast v ponvi in opeci na obeh straneh. Jé se vroče pri mesu, zelju ali špinači.

Varčuj z ocvirki. Sicer jih ni častila gospodinja kot zabelo, bili so samo nekaj priboljšek, ki je mogel plavati na masti. Na kmetih so prihajali sosedje in znanci na dan kolin na ocvirke »debele kakor palec«, v mestu jih je dala gospodinja poslom in otrokom, če so jih marali. Sedaj je druga. Ocvirki, debeli kakor palci, so izginili v kraljestvo pravljice

Kdo je belil prvi z maslom? Zdi se, da so bili Skiti prvi, ki so poznali dobroto masla in so ga znali pridobivati, kajti slavni zdravnik starih Grkov, Hypokrat, poroča, da je našel pri temu narodu neko maščobo, ki so jo dobivali od živali. Grki so dobivali od Skitov to maščobo, niso je pa rabili za beljenje jedi, ker se jim je studila. Skite so zmerjali Grki

Pri vratnih bolečinah so se izkazala izpiranja vratu in zunanja vtiranja s Fellerjevim bolečino lajšajočim antiseptičnim rastlinskim esenčnim fluidom z znamko »Elsa-Fluid« kot posebno blagodejna. Požive cirkulacijo krvi na bolečih mestih, utrdijo telo proti mrazu ter so izborna brambno sredstvo proti prehlajenju vratu. Mnogo nad 100.000 zahvalnih pisem potrjuje blagodejno učinkovanje Fellerjevega rastlinskega esenčnega fluida z znamko »Elsa-Fluid« in mi svetujemo, da imate to preizkušeno domače sredstvo vedno pri hiši. 12 steklenic stane franko 6 kron. Naroči se edino pristno pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). Kupite na vsak način le to pristno, od mnogih zdravnikov priporočeno domače sredstvo ter si ne dajte vsiliti ponarejenih ali še ne preizkušenih novih izdelkov. Fellerjeve nalahno odvajalne rabarbarske kroglice z znamko »Elsa-Pillen«, dobro želodčno sredstvo, lahko obenem naročite. 6 škatlic stane franko 4 K 40 h. Elsa-kroglice učinkujejo zanesljivo in nalahno ter jih ljudje radi vzemo. So zdravniško preizkušene in vsakdo jih je priznal že po enem poizkusu. Le ne rabite takozvanih »močnih« odvajalnih sredstev, ki drastično učinkujejo. (eu.)

Knjigoveznica
Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani
 Kopitarjeva ulica št. 6

priporoča

originalne platnice

za

Ilustrirani Glasnik

V delo se sprejema že sedaj, a izvršilo se bo šele po končani vojni.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
 Odgovorni urednik Josip Klovár.